

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ PWT I MWSD WE WROCŁAWIU W ROKU AKAD. 2004/2005

Biblioteka PWT i MWSD stanowi ważny element współtworzący odpowiednie warunki do prowadzenia badań naukowych i działalności dydaktycznej Uczelni oraz wspierający formację duchową alumnów i studentów. Jako główna biblioteka teologiczna w środowisku wrocławskim służy ona również coraz szerzej osobom spoza PWT i MWSD - pracownikom i studentom innych uczelni wrocławskich, katechetom, inteligencji katolickiej. Tę ważną rolę dostrzega Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (Komitet Badań Naukowych), który od wielu lat dofinansowuje działalność naukową naszej Biblioteki. W roku akad. 2004/2005 Biblioteka odnotowała kolejny wzrost wykonywanych usług przy niezmienionej liczbie pracowników i w trudnych warunkach lokalowych.

1. Pracownicy

- W roku akad. 2004/2005 w Bibliotece pracowało 7 osób na pełnym etacie. Dodatkowo w pracach bibliotecznych i sprzątaniu pomagało 9 kleryków-bibliotekarzy po 2 godz. tygodniowo, co daje razem 1/2 etatu. Dyrektorem Biblioteki jest nadal ks. dr Jerzy Witczak.

2. Zbiory

- **a) Druki zwarte.** Z profilu Biblioteki Głównej PWT i MWSD wynika jej podstawowe zadanie, jakim jest możliwie kompletne zbieranie najważniejszych publikacji teologicznych ukazujących się w Polsce. W miarę możliwości zainteresowania Biblioteki rozciągają się też na inne nauki humanistyczne, a także na publikacje obcojęzyczne, zwłaszcza o charakterze encyklopedycznym. Księgozbiór znajdujący się w BG PWT i MWSD posiada szczególny charakter określony profilem uczelni i stanowi cenny przyczynek do naukowego bogactwa wrocławskiego środowiska. Biblioteka Wydziału Teologicznego jest jedyną na terenie Wrocławia, która systematycznie gromadzi pozycje z zakresu współczesnej problematyki teologicznej Kościoła katolickiego, a także - w mniejszej mierze - innych Kościołów chrześcijańskich. Systematycznie gromadzimy pozycje książkowe z następujących zakresów: bibliistyka, dokumenty Kościoła, historia Kościoła, religioznawstwo, filozofia religii.
- W roku akad. 2004/2005 skatalogowano 2.223 nowe jednostki (w poprzednim roku akad. 3.235 pozycji - spadek o ok. 1 tysiąc, spowodowany zmniejszeniem liczby darów).
- W 2004 r. zakupiono ok. 830 woluminów za kwotę 33.981,00 zł. Większość to polskie nowości wydawnicze. Biblioteka nie dokonywała zakupów książek zagranicznych o charakterze monograficznym, oprócz najniezbędniejszej literatury encyklopedycznej i źródłowej. Najważniejszym osiągnięciem jest nabycie brakujących woluminów wielotomowych dzieł encyklopedycznych z wyd. Letouzey & Ané (Francja): *Dictionnaire d'Historie et de Géographie Ecclésiastique* i *Supplément au Dictionnaire de la Bible* za łączną kwotę 7.758,71 zł. Trwało uzupełnianie 24-tomowej edycji dzieł zebranych Edyty Stein (wyd. Herder), nabyto również m.in. *International biographical dictionary of religion*, wyd. Saur, 1994 (515 zł). Nie powiodło się natomiast ze względu na brak środków planowane nabycie co najmniej kilkunastu kolejnych tomów serii pt. *Sources Chrétiennes*.
- Księgozbiór Biblioteki powiększał się także dzięki darowiznom i wymianie. Ogółem w roku akad. 2004/2005 Biblioteka otrzymała w darze i w ramach wymiany ok. 1.500 wol. druków zwartych. Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego przekazuje zbędne książki z egzemplarza obowiązkowego a Wrocławska Księgarnia Archidiecezjalna swoje nowości wydawnicze. Z indywidualnych ofiarodawców najwięcej książek przekazał J. Em. Książd Kardynał Henryk Gulbinowicz. Znaczącą liczbę książek otrzymano w ramach prowadzonej wymiany publikacji z bibliotekami UKSW w Warszawie, Uniwersytetu w Białymstoku, UMK w Toruniu i wydziałów teologicznych uniwersytetów w Opolu, Poznaniu, Katowicach i Szczecinie oraz Bobolanum w Warszawie.
- W ciągu minionego roku akad. prowadzono nadal systematyczne porządkowanie i selekcję księgozbioru. Skreślono z inwentarza 725 zbędnych lub bezwartościowych woluminów. Łącznie zatem, po odliczeniu tych skreśleń, księgozbiór Biblioteki powiększył się o ok. 1.500 jednostek.
- **b) Stare druki.** Księgozbiór BG PWT i MWSD zawiera 12 inkunabułów i prawie 4400 skatalogowanych starych druków, spośród których ponad 460 jest notowanych w bibliografiach Graessego i Bruneta: ilość starych druków rzadkich i cennych jest więc duża. Dominuje tematyka

teologiczna, filozoficzna, prawnicza, ale reprezentowana jest także historyczna i filologiczna (por. *Starodruki cenne księgozbioru Biblioteki Głównej PFT i MWSD we Wrocławiu*, red. A. Skura, Wrocław 1993). Oprócz tego w magazynie znajduje się ponad 1500 wol. starych druków, które do niedawna nie były w ogóle skatalogowane i wymagają dopiero opracowania. Zakończona została wstępna rejestracja tej części księgozbioru i częściowe wprowadzanie jej do katalogu fotograficznego. Łącznie zbiór starych druków liczy ok. 7,5 tys. woluminów.

- Do niedawna większość zbioru posiadała jedynie katalog fotograficzny. W 2002 r. udało się wznowić i ulepszyć, przerwana w 1995 r., realizację długofalowego programu pełnego, naukowego opracowania katalogu starych druków, tworzonego jednocześnie w wersji komputerowej (został on poprzednio doprowadzony do hasła "Beck" w katalogu alfabetycznym i liczył 762 rekordy). Dzięki nawiązaniu współpracy z Oddziałem Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i dofinansowaniu KBN w latach 2002-2003 wykonano kolejnych 1980 rekordów w formacie MARC 21, a w roku 2004 - 600 rekordów. W wykonanej w 2004 r. części katalogu na ogólną liczbę 600 rekordów przypada 19 druków z XVI w. i 62 z XVII w. Łącznie katalog komputerowy liczył na początku 2005 r. 3240 rekordów, co stanowiło ok. 40% całego księgozbioru. W 2005 roku podjęto dalszą realizację tego zadania - zaplanowane jest wykonanie 2.400 rekordów. Możliwe jest wyszukiwanie w bazie m.in. wg indeksu autorów, drukarzy, wydawców; ciał zbiorowych; tytułów; miejsc i roku wydania; cytat bibliograficznych. W szczególności ważna będzie możliwość opracowania druków śląskich i poloników oraz badanie proveniencji. Już obecnie wiadomo na przykład, że niektórych naszych druków nie posiada Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu. Przy tej okazji kontynuowano porządkowanie i uzupełnianie katalogu fotograficznego. Planowane jest kontynuowanie tego zadania w miarę otrzymywania środków finansowych. Katalog starych druków dostępny jest w Internecie.
- Kontynuowano prace nad porządkowaniem i konserwacją starych druków, dofinansowywane w znacznej mierze przez KBN. W roku 2004 dzięki dofinansowaniu MNIi udało się poddać konserwacji w Pracowni Konserwacji Książki Jana Bereziuka 17 woluminów za kwotę 9.150 zł. Cena konserwacji wyniosła, w zależności od stopnia zniszczenia danego egzemplarza, od 300 zł do 1800 zł. W większości była to naprawa i uzupełnienie opraw. Niezbędne prace konserwacyjne pozwalają na uratowanie najbardziej zagrożonych woluminów i zabezpieczenie księgozbioru przed degradacją. Spośród konserwowanych woluminów 3 wol. pochodzą z XVI w., z XVII - 8, z XVIII - 6. Poddano również digitalizacji jeden inkunabuł: *Legenda aurea* Jakuba z Voragine, Strassburg, 1482. Łącznie wydatki na katalogowanie i konserwację starych druków, w większości dofinansowane ze środków MNIi, wyniosły w 2004 r. 22.013,15 zł.
- **c) Czasopisma.** W dziale czasopism w roku 2004/05 opracowano i skatalogowano ok. 300 woluminów. Czasopism polskich na bieżąco Biblioteka gromadzi 200 tytułów, z czego 70 w prenumeracie. Z 110 tytułów bieżących czasopism zagranicznych prenumerowanych jest 23, pozostałe Biblioteka otrzymuje w drodze wymiany krajowej i zagranicznej za *Wrocławski Przegląd Teologiczny* i w darze od różnych instytucji i osób. M. in. ks. prał. Ryszard Mroziuk z Niemiec regularnie opłaca prenumeratę pięciu tytułów czasopism w języku niemieckim. W 2004 r. na prenumeratę czasopism wydano 14.762,50 zł. Łączna liczba tytułów czasopism - 2.759, w tym polskich 1.062, obcych 1.697. Zbiory liczą ogółem ok. 23.390 woluminów (roczników).
- W dziale czasopism opracowano i skatalogowano ok. 270 woluminów. Znaczną liczbę brakujących woluminów czasopism zagranicznych biblioteka otrzymała w drodze wymiany z Biblioteki Papieskiego Uniwersytetu Urbaniana w Rzymie. Czasopism polskich na bieżąco Biblioteka gromadzi 137 tytułów, z czego 70 w prenumeracie. Z 88 tytułów bieżących czasopism zagranicznych prenumerowanych jest 21, pozostałe Biblioteka otrzymuje w drodze wymiany za *Wrocławski Przegląd Teologiczny* i w darze od różnych instytucji i osób. W 2000 r. na prenumeratę czasopism wydano 11.100 zł. Łączna liczba tytułów czasopism - 2.676, w tym polskich 1.018, obcych 1.658.
- "Wykaz wydawnictw ciągłych gromadzonych w wybranych bibliotekach naukowych Wrocławia" (Wrocław 2004) wskazuje, że BG PWT i MWSD jest jedyną biblioteką na terenie miasta dysponującą tytułami (zgłoszonych do tego wykazu jest ok. 90 tytułów) czasopism teologicznych i teologiczno-filozoficznych, szczególnie francusko- i niemieckojęzycznymi. Staramy się gromadzić wszystkie krajowe tytuły naukowych czasopism z zakresu teologii, filozofii i religioznawstwa oraz dziedzin pokrewnych. Biblioteka skierowała także prośbę do księży proboszczów archidiecezji wrocławskiej o przekazywanie do zbiorów czasopism wydawanych przez parafie.
- **d) Prace dyplomowe.** Od 2001 roku Biblioteka nie gromadzi i nie kataloguje prac dyplomowych ze względu na brak miejsca w magazynach. Prowadzono jedynie porządkowanie zbioru, wycofano dublety i prace nie mające charakteru akademickiego. Zbiór prac liczy obecnie 2.896 pozycji. Przeprowadzono także korektę katalogu komputerowego w oparciu o oficjalną dokumentację PWT. Dodano do niego także te prace, które nie trafiły do Biblioteki. Powstała w ten sposób baza danych

liczy 2.941 pozycji. Komputerowy katalog, zawierający całość prac magisterskich, licencjackich i doktorskich napisanych i obronionych w PWT do roku 2001, dostępny jest w sieci lokalnej i w Internecie.

- **e) Stan zbiorów** na dzień 31.08.2005 przedstawiał się następująco:
 - druków zwartych - ok. 127.400 wol.
 - starych druków - ok. 7.400 wol. (w tym 12 inkunabułów)
 - prac dyplomowych - ok. 2.900
 - czasopism - 23.400 wol.
 - **Razem - 161.100 jednostek**

3. Udostępnianie

- Liczba zarejestrowanych czytelników w roku akad. 2004/2005 wynosiła ok. 1.400, w tym również z Uniwersytetu Wrocławskiego i innych uczelni wyższych Wrocławia ok. 170 osób. Z wypożyczalni korzystało 870 osób.
- W ciągu minionego roku akad. wzrosła ponownie liczba wypożyczeń: wypożyczono ok. 7,9 tys. książek (w roku 2003/04 - 7,6 tys.), z tego czytelnicy z Uniwersytetu Wrocławskiego i innych uczelni wyższych Wrocławia wypożyczyli ok. 400 książek. Odnotowano ok. 7,4 tys. odwiedzin w wypożyczalni.
- Wzrosła liczba odwiedzin w czytelniach: w czytelni głównej odnotowano 2.430 odwiedzin (wzrost o 300), w czytelni czasopism - 3.452 (poprzednio 3.336).
- Rozpoczęto na szeroką skalę prace porządkowe w księgozbiorze podręcznym, udostępnianym w czytelni głównej - przeprowadzono skontrolować oraz wycofano do magazynów znaczną liczbę nieaktualnych oraz bardzo specjalistycznych książek. Stwierdzono dużą liczbę ubytków (najprawdopodobniej skradzionych książek), które powstały w latach poprzednich wskutek braku stałego pracownika w czytelni. Trwa zmiana układu książek na półkach, związana z nowym podziałem systematycznym w obrębie poszczególnych działów. Uzupełnia się księgozbiór.

4. Komputeryzacja

- Komputeryzacja Biblioteki PWT prowadzona jest w oparciu o program MAK, autorstwa Biblioteki Narodowej. Opracowanie nabytków od 1992 r. odbywa się wyłącznie komputerowo. Od września 1998 r. działa wypożyczalnia komputerowa. Biblioteczna sieć komputerowa, licząca 17 końcówek (11 komputerów dla czytelników i 6 dla pracowników) oraz dwa dedykowane serwery, umożliwiają czytelnikom w czytelni głównej i czytelni czasopism korzystanie z katalogowych i bibliograficznych baz danych. Sieć biblioteczna stanowi dużą część uczelnianej sieci komputerowej PWT, dołączonej do Wrocławskiej Akademickiej Sieci Komputerowej (WASK) łączem światłowodowym. Biblioteka posiada własny serwer internetowy, służący do udostępniania on line w programie MAKWWW katalogów i bibliografii.
- W lipcu 2002 roku dokonano automatycznej konwersji katalogu komputerowego na format MARC 21 i rozpoczęto katalogowanie w tym formacie. W październiku 2003 r. rozpoczęto stosowanie haseł formalnych z CKHW NUKAT. Od wielu lat trwa również retrokonwersja katalogu kartkowego z autopsji (dodatkowo, przy okazji prowadzona jest selekcja księgozbioru). Prace te mogą być wykonywane głównie w ramach umowy o dzieło poza godzinami pracy. Z tego powodu oraz ze względu na szczupłe środki finansowe retrokonwersja rozłożona jest jeszcze na wiele lat.
- W roku akad. 2004/2005 prowadzono w dalszym ciągu katalogowanie retrospektywne. Wykonano kolejnych 5 tys. rekordów (razem z bieżącymi nabytkami). Łączna ilość dokumentów w katalogu komputerowym wzrosła do ok. 53.400, obejmując ok. 68,7 tys. woluminów. Stanowi to ok. 54 % całego księgozbioru.
- Kontynuowano prace nad tworzeniem komputerowej bibliografii zawartości wrocławskich publikacji teologicznych, czasopisma *Communio*, serii *Homo Meditans* i *Wrocławskich Wiadomości Kościelnych*. Wykonano ok. 300 opisów. Nasze komputerowe bibliografie zawartości publikacji teologicznych liczą łącznie ok. 5.700 pozycji. Są one dostępne w bibliotecznej sieci komputerowej i w Internecie oraz przekazywane do wspólnej bazy bibliograficznej Federacji "FIDES".
- Katalogi i bibliografie tworzone przez Bibliotekę są dostępne poprzez Internet z własnych stron WWW pod adresem <http://www.pft.wroc.pl/pft/bg>. Dzięki temu nasi czytelnicy mogą zdalnie korzystać z informacji bibliotecznych. Zarazem w ten sposób Biblioteka PWT służy wszystkim zainteresowanym informacją bibliograficzną z zakresu teologii. Analiza statystyk serwera wskazuje na ogólnokrajową przydatność tych baz. W roku 2004 zanotowano ok. 85 tys. zapytań przez Internet

do wszystkich udostępnianych w ten sposób baz danych (w roku 2003 ok. 64 tys.) z ok. 3.500 różnych adresów sieciowych, głównie z sieci Telekomunikacji Polskiej i Dialog S.A. oraz z krajowych instytucji naukowych.

- Ponadto katalog główny od października 2004 r. jest dostępny przez międzynarodowy protokół Z39.50 i można go przeszukiwać poprzez multiwyszukiwarkę "FIDKAR" Federacji Bibliotek Kościelnych "FIDES" - pod adresem <http://www.fides.org.pl/fidkar/>. Podobnie tworzone przez Bibliotekę bibliografie i pozostałe katalogi włączone są do prowadzonej przez Federację "FIDES" centralnej wyszukiwarki "FIDKAR" w Internecie.
- Biblioteka na bieżąco sprowadza z USA wielką bibliograficzną bazę danych na CD-ROM: *ATLA Religion Database* oraz *Old Testament Abstracts on CD-ROM*. Bazy te są dostępne w bibliotecznej sieci komputerowej.

5. Współpraca z innymi bibliotekami

- Biblioteka PWT i MWSD należy do Federacji Bibliotek Kościelnych "FIDES". Ks. dr Jerzy Witczak pełni funkcję przewodniczącego Zarządu Federacji. W dniach 14-16 września 2005 r. ks. Jerzy Witczak uczestniczył w XI Walnym Zgromadzeniu Federacji "FIDES" w Krakowie. Biblioteka PWT prowadzi prace pilotażowe związane z przejściem Federacji na nowy międzynarodowy format opisu bibliograficznego (MARC21).
- W dniach 3-8 września 2005 r. ks. Jerzy Witczak reprezentował Federację Bibliotek Kościelnych "FIDES" na walnym zgromadzeniu Stowarzyszenia Europejskich Bibliotek Teologicznych BETH (Bibliothèques Européennes de Théologie), które odbyło się w Debreczynie (Węgry).
- Dobrze układa się współpraca z bibliotekami Wrocławia. Ks. dyr. J. Witczak bierze udział w spotkaniach kolegium dyrektorów bibliotek naukowych Wrocławia. Zgodnie z "Regulaminem ramowym udostępniania zbiorów w bibliotekach uczelni Wrocławia", zatwierdzonym w dn. 28 marca 2000 r. przez Kolegium Rektorów, pracownicy i studenci uczelni wrocławskich, w tym PWT, mogą korzystać z wypożyczalni wszystkich bibliotek będących jego sygnatariuszami. Wspomniano już wyżej o darach książkowych otrzymanych z dubletów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Dane o Bibliotece umieszczone są w "Informatorze o bibliotekach naukowych Wrocławia", a tytuły bieżących czasopism zagranicznych gromadzonych przez Bibliotekę PWT i MWSD publikowane są w środowiskowym "Wykazie wydawnictw ciągłych gromadzonych w bibliotekach naukowych Wrocławia", wydawanym corocznie przez BG Politechniki Wrocławskiej.
- Biblioteka współpracuje również z Biblioteką Narodową w Warszawie. Do centralnych katalogów czasopism i książek zagranicznych przekazywane są informacje o posiadanych zbiorach.
- Prowadzono wymianę książek z bibliotekami Uniwersytetu w Białymstoku, UKSW w Warszawie, UMK w Toruniu, wydziałów teologicznych uniwersytetów w Opolu, Katowicach i Poznaniu oraz "Bobolanum" w Warszawie, jak również w mniejszym zakresie z niektórymi bibliotekami seminaryjnymi w Polsce. Od kilku lat trwa wymiana publikacji z Biblioteką Papieskiego Uniwersytetu "Urbanianum" w Rzymie, rozpoczęto wymianę z biblioteką wydziału teologicznego Uniwersytetu Katolickiego w Leuven.
- Działalność naukową Biblioteki PWT i MWSD dofinansowuje od wielu lat Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (dawniej: Komitet Badań Naukowych). W 2004 r. kwota dofinansowania wyniosła 43.000 zł.

Zakończenie

Biblioteka pracuje w trudnych warunkach lokalowych. Pomieszczenia magazynowe są w bardzo złym stanie technicznym, zagrażającym zbiorom, czytelnikom i pracownikom, i wymagają remontu. Stropy są przeciążone w niebezpiecznym stopniu. W magazynach pozostało bardzo mało miejsca. Istnieje pilna potrzeba znalezienia i wyposażenia zastępczych magazynów do czasu zbudowania w przyszłości nowej biblioteki. Przedstawione dane świadczą jednak o tym, że Biblioteka jest potrzebna, a praca bibliotekarzy przynosi efekty.

ks. dr Jerzy Witczak